

SZEMLE

Историческая ономастика. Ответственный редактор: А. В. СУПЕРАНСКАЯ. Издательство "Наука". Москва, 1977. 308 p.

A Szovjet Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének névtani kutatócsoportja nemrég egy nagy témekör — a névtani kutatások elmélete és módszertana — átfogó kidolgozásába kezdett bele. Ezeknek a munkálatoknak egyik terméke a jelen kötet is.

Az Előszó (3—6) fölhívja a figyelmet a névtan iránti érdeklődés fokozódására. Szó esik röviden az onomasztika egyetemes kérdéseiről és a szovjet névtudomány előtt álló feladatokról. Itt említik meg azt, hogy az ebben a tárgykörben születő közelmúltban megjelent munkák túlnyomó többsége szinkrón földolgozást tartalmaz. Megfelelő névtörténeti vizsgálatok híján azonban a mai névanyag magyarázata nem kielégítő. Többek között ezt a hiányt szeretné pótolni — hacsak részlegesen is — a most ismertetendő könyv.

A cím (Történeti névtan) nagy általánosságban jelzi a témát. (Már lassan megszokjuk, így van ez nálunk is, hogy a címadásban kerüljük a „...néhány kérdése”-féle fordulatokat.) A kötet három fejezete: 1. A névtan általános kérdései; 2. Személynévtan; 3. Helynévtan. A könyv végén a közelmúlt nemzetközi (főleg szláv) névtani kutatásának válogatott bibliográfiája áll.

Az általános kérdések sorát A. V. SZUPERANSZKAJA Név és kor című tanulmánya nyitja meg (7—26), amelyben a társadalmi tényezők nevekre gyakorolt hatását vizsgálja egy-egy kiragadott (főleg személynévi) példán. Anyagát történeti szádra fűzi föl. Megjegyzi, hogy már az ősközösségi társadalom névadását is szigorú törvények mozgatták. A hitvilág nagy szerepét például az újkori primitív

népek névkultúrájának sajátosságai jól bizonyítják (a tabu, a totemizmus esetei stb.). A matriarchátus és patriarchátus korszakváltása a névadásban is fordulatot hozott. A rokonsági nevek ezután apai ágon hagyományozódtak tovább. A személynév társadalmi helyzetre utaló tartalma az osztálytársadalmakban került előtérbe. Példákat hoz a szerző az ókori egyiptomi, görög társadalom és az orosz feudalizmus korából. A nevek kulturális hátterének tárgyalásánál szóba kerül a keresztény személynévek átvételének és további sorsának kérdése, de röviden említést tesz a szerző a pogány névadásról is. Itt különösen figyelemre méltó az a megjegyzése, hogy XV. századi nemesi családokban több generáción át állatneveket (pl. halneveket) vagy növényneveket adtak megkülönböztető (ragadvány)névül. (Lásd a magyar személynévtörténeti szakirodalom névvonlatkoztatással foglalkozó írásait!) Az utolsó — helynevekkel kapcsolatos — alfejezet a helynevek történeti forrásértékének bizonyításán túl külön figyelmet szentel az 1917 utáni helynévadási sajátságokat.

V. P. NYEROSZNAK (A paleobalkáni névtan kutatási alapelvei, 27—48) és N. V. PODOLSZKAJA (A történeti névtan néhány, nyírfa-kéreg-nyelvemlékekkel kapcsolatos kérdése, 49—71) a különböző korú és rendeltetésű nyelvemlékek névtani fölhasználásának módszertani és egyéb kérdéseivel foglalkozik.

Személynévtan. A tanulmánykötet egyik legfőbb értéke a gazdag témaválasztás. A soknemzetiségű Szovjetunió legkülönbözőbb területeiről olvashatunk elemző írásokat. A. I. TOLKACSEV az óorosz nyelv görög jövevényneveinek egy csoportját vizsgálja a képzések szempontjából (72—129). T. A. KOROTKOVA dolgozatának tárgya egy 1834-ben készült közép-uráli összeírás személynévanyaga. Elemzése kiterjed a nyelvjárásiasság hangatni és alakitani megjelenési formáira, a névgyakoriság, a variánsok, sőt a helyesírás kérdéseire is. A belső elemzést összehasonlítóval egészíti ki egy másik összeírás eredményeinek fölhasználásával. M. KOSZNYICSANU moldvai (138—52), V. E. SZTALTMANE lett (159—79), SZ. SZ. KUROGLO pedig gagauz nevekről ír (180—8). A gagauzok a Szovjetunió európai részének déli vidékén élnek. A számos más nemzetiséggel érintkező, mintegy 157 ezer embert számláló kis nép török anyanyelvű. Mindaddig ez az első tanulmány, amely gagauz személynévekkel foglalkozik. A dol-

gozat szerint a névanyagon jelentős nyelvi és kulturális mérhető le. Érdekes jelenség volt náluk a kétnevűség, amelyet még a XX. század elején is megfigyeltek. Az újszülött nemcsak a paptól, hanem a szülőtől is kapott nevet, s az utóbbit használta a faluban, szűkebb közösségben, míg a másik név csak az okmányokban élt. L. P. KALAKUCKAJA két álnevet vett tüzetesebb vizsgálat alá. George Sand, a híres XIX. századi francia író, aki a női emancipáció jegyében férfi ruhában járt és szivarozott, férfi nevet viselt, nagy népszerűségnek örvendett Oroszországban is. Az irodalmi élet nagyjainak hagyatékában nagyszámú rá vonatkozó megjegyzés maradt az utókorra. Ami a tanulmányíró névtani-nyelvi érdekességei megírására indította, a következő. Tudvalevő, hogy az orosz főnevek ragozásában a nyelvtani nem is fontos szerepet játszik. A George Sand név szabályosan a hímnem szerint ragozódik — mint ahogy a XIX. századi írók többsége így is ragozza — később azonban (pl. Turgenyevnél) szemantikai okokból ez a rendszer megbomlik: a valóságos nem győzedelmeskedik a nyelvtani fölött. Ugyanez figyelhető meg egy ukrán író álnevének sorsában is (Marko Vovcsok).

Helynévtan. A sokszínű anyag nemcsak az egyes területek helynévadásának összevetésére ad lehetőséget, hanem módszertani kérdéseket is a fölszínre hoz. Különösen figyelemre méltóak azok a kísérletek, amelyek nyelvemléktelen korszakok onomasztikai sajátosságaira próbálnak következtetéseket levonni összehasonlító és strukturális elemzési módszerekkel (l. MENOVSZIKOV tanulmányát: 250—70). A személynevek és víznevek viszonya a szovjet névtudományt is foglalkoztatja. R. A. AGEJEVA (209—16) a Pszkov és Novgorod vidéki helynevekből válogatta össze azokat a vízneveket, amelyek személyneveket tartalmaznak. (Gyűjtése XVI—XIX. századi forrásokra terjedt ki.) Ezeknek a vízneveknek a többsége valamilyen lakott hely nevéből alakult. A szerző azonban elsősorban a régi orosz személynévrendszer alakjait, kronológiai kérdéseire akar fényt deríteni. A víznevek „konzerválják” a korabeli személyneveket, ilyen módon sok ismeretlen név és névalak megőrződik az utókor számára. A nyelvi kölcsönhatás névtani vetülete érdekli JU. A. KARPENKOT, aki ezt a jelenséget az Ogyessza környéki bolgár falvak helynévanyagán vizsgálja (189—208). Egy-egy tanulmányt olvashatunk a Don vidéki

(Z. B. RUBCOVA: 217—49), szibériai (O. T. MOLCSANOVA: 271—82) és adige helynevekről. Az utolsó írásnak finnugrisztikai vonatkozásai is vannak: T. A. TYEPLJASINA egy udmurt földrajzi nevet (Argurt) vizsgál meg.

A bibliográfia tagolása a következő: 1. monográfiák; 2. tanulmánygyűjtemények; 3. szótárak és atlaszok; 4. bibliográfiák.

JUHÁSZ DEZSŐ

KÁLMÁN, BÉLA: *The World of Names. A Study in Hungarian Onomatology.* Akadémiai Kiadó. Bp., 199 p. + 1 térk.

KÁLMÁN BÉLA, *A* nevek világa című könyve mind a névkutató szakemberek várakozását, mind pedig a művelt és érdeklődő nagyközönség igényét kielégítette. A legtöbb általános és magyar névtani kérdésre tudományosan megalapozott, közérthetően és olvasmányosan megfogalmazott választ adott. Nagy örömünkre szolgál angol nyelvű kiadása, hiszen a magyar névtudomány régi hírnevét öregbíti, elzártságunk föloldását segíti minden idegen nyelvű magyar névtani publikáció. Az általános névtanra utaló cím mellett helyes volt az alcím beiktatása, mivel ez hangsúlyozza, hogy elsősorban a magyar nevek vizsgálata a mű célja.

A könyv fölépítése, szerkezeti tagolása híven követi a magyar nyelvű kiadásokét. Első fejezete a tulajdonnevek általános problémáival foglalkozik. Itt a magyar példaanyag egy részét (Tisza, Zagyva, Berettyó stb.) az angol nyelvterületről vett nevek helyettesítik (Thames, Colorado, Shannon stb.). A megmaradt magyar példaanyag mindenképpen indokolt (Arany János, Budapest, Kossuth Lajos utca stb.)

A személynemekkel foglalkozó fejezet (18—95) főleg olyan kiegészítéseket tartalmaz, amelyek már a harmadik magyar kiadásba is bekerültek. Vannak azonban olyan rövidebb részek, amelyek nem találhatók meg egyik magyar kiadásban sem, mint például a Tímea és

Szidónia név magyarázata (25). Érdemes külön kiemelni a magyarság nyelvrokonainak névadásával foglalkozó fejezetet (37—8), amely a finn és a vogul ősi személynévadást érinti számos szép példával.

Kétségtelenül többet nyújt a külföldi kutató és érdeklődő olvasó számára a magyar névadással, névdivattal, kételemű nevek kialakulásával, becenevekkel, ragadványnevekkel, álnevekkel, irodalmi nevekkel foglalkozó rész (39—95). Mindezek alig térnek el az angol fordításban a magyar kiadásoktól. Meg kell említeni, hogy a kiváló fordítás a terminus technicusok területén egy-két vitatható kifejezést használ. A „masculine” és „feminine” jelzők helyett jobb lett volna a „male” és „female” használata a names mellett. A beceneveknek „hypocoristic names” fordítása szokatlan. Ahogyan a ragadványnevek esetében a „nicknames” mellett zárójelben van az „epithets” kifejezés, itt is jobb lett volna a „petnames” használata, zárójelben kiegészítve a kétségtelenül tudományosabb „hypocoristics” meghatározással, hiszen a könyv angol fordításban is elsősorban tudománynépszerűsítő munka.

A helynevekkel foglalkozó fejezet általános bevezető része megtartja az eredeti magyar példákat, illetőleg a párhuzamos névadás és a vegyes nyelvi összetételű nevek (Ácsteszer, Guraszáda stb.) esetében a Kárpát-medence területén található névanyaggal illusztrál.

Nagyon fontos az idegen helyneveknek a magyarba való bekezdéséről írott rész (101—5). A népnevek melléknevek ugyan a magyarban és az angolban is, de az utóbbiban tényleg indokolt a tulajdonnevek mellett való tárgyalásuk, mivel ezeknek kiemelt, különös kategóriáját képezik, amit helyesírásuk is tükröz: nagybetűvel kezdődnek. A lakott helyek nevében való gyakori előfordulásuk mindenképp szükségessé teszi rövid tárgyalásukat (106—9). A víznevek fejezet címének fordítása (The Names of Bodies of Water) tudományoskodó, a könyv egész jellegétől elütő. Ezzel szemben viszont a „helységnevek” fordítását (place-names) egyrészt pontatlansága, másrészt következetlensége miatt lehet kifogásolni (a III. nagy fejezet címe ugyan csak ez volt).

A magyar településneveket tárgyaló fejezetek (a történeti típusalkotás rendje szerint) a magyar kiadásokkal általában megegyeznek, s ugyanez elmondható az utcaneveket, dűlőneveket valamint a helynevek változásait tárgyaló fejezetekre is.

A magyar névtudomány eredményeinek megismertetése a külfölddel különösen fontos és hasznos. A névtudomány hagyományosan nemzeti tudomány, problémái, kutatásai ritkán lépik át a nyelv korlátait. Azt bebizonyítani, hogy a magyar névtudomány az egész világ számára tud újat mondani, roppant nehéz feladat. Ezt vállalta és valósította meg KÁLMÁN BÉLA angol nyelvű könyve, s ennél többet, lényegesebbet aligha tehetett volna tudományágunk és népünk érdekében.

HAJDÚ MIHÁLY

IVAN LUTTERER — LUBOŠ KROPÁČEK — VÁCLAV HUŇAČEK
Původ zeměpisných jmen. Etymologický slovník 1000 vlastních jmen zemi, mest a přírodních objektů z celého světa. /Malé encyklopédie. Svazek 1./ Mladá Fronta. Praha, 1976. 301 p.

Ez „A földrajzi nevek eredete” című könyvecske a Csehszlovákiában népszerű Kislexikon sorozat első köteteként jelent meg. Több mint ezer helynév tömör etimológiai magyarázatát tartalmazza betűrendben. Megtalálhatók itt különféle típusú nevek: földrészek, azok nagy tájegységei, országok, országrészek (pl. Morvaország, Erdély), szigetek, hegyek, folyók és legnagyobb számban helységnevek.

Három, különféle szakterületen jártas nyelvész összefogásával készült a könyv. I. LUTTERER több mint ötszáz névcikket dolgozott ki, s ő írta az előszót; elsősorban német-szlovák nyelvterületről valamint Csehszlovákia neveiből választotta anyagát. L. KROPÁČEK 285 név magyarázatát adta, főként Afrika és Ázsia területéről. V. HUŇAČEK pedig 212 cikkben magyarázta főleg Közép- és Kelet-Európa neveit. Csehszlovákia területéről csak a legjelentősebb városok, hegyek, tavak neveit vették föl. Arra gondoltak ugyanis, hogy Csehszlovákia toponímiájának egy önálló kötetet szentelnek majd.

A névcikk címe, ha városnév, akkor annak az illető országban hivatalosan használt változatát adja (pl. Wien). Szögletes zárójelben áll utána a kritikusabb nevek helyes ejtése.

Azok a folyók, amelyek több országot átszelnek, mindegyik név-változatukkal szerepelnek (pl. Duna-Donau-Dunajstb.) Ezután a földrajzi azonosítás található (a folyó hossza, a hegy magassága stb.) Majd ezt követi a név etimológiája tömör magyarázattal, amely fontosabb utalásokat és a névvel kapcsolatos dátumokat is tartalmaz.

Nemzetközi összehasonlításban eléggé arányosan választották ki a szerzők a neveket, s ez föltétlenül nagy erénye a munkának. Csak azt jegyezném meg ezzel kapcsolatban, hogy Ázsia keleti részéről viszonylag kevés név található. Jelentős számú magyar helynév is szerepel a könyvben V. HUNÁCEK földolgozásában. A szerző szemmel láthatóan foglalkozott az alapvető magyar szakirodalommal, elsősorban KÁLMÁN BÉLA munkájával (A nevek világa. Bp., Bp., 1967). Ezekben a névcikkekben nem találunk elfogultságot vagy ellenérzést. Temesvár s több erdélyi városnév is magyar formájában szerepel a könyvben, mivel a cseh nyelv is így használja. Más kérdés, hogy tévedések a magyar anyagban elég nagy számban fordulnak elő. Mindenek előtt a nevek helyesírásával kapcsolatosak ezek, s nem tekinthetők nyomdahibának, hanem tipikusak, a cseh sajtótermékekben is így szerepelnek. (Ez a jelenség, sajnos, kölcsönös: mind a cseh mind a magyar újságok nagy hanyagsággal kezelik a másik ország személy- és egyéb tulajdonneveit, pedig ezeknek a hibáknak a megelőzése igazán kevés fáradságba kerülne!) Hiányos a magyar nevekkel kapcsolatban a szerző etimológiai ismerete is, de ez részben menthető, hiszen a teljes magyar névtani szakirodalmat nem ismerhette a szerző, s még akkor nem jelent meg KISS LAJOS kiváló etimológiai helynévszótára (Földrajzi nevek etimológiai szótára. Bp., 1978). Átgondolatlanság lehet az, hogy a hajdani Felvidék, ma Szlovákia városneveinek magyar megfelelőit így vezeti be a könyv: „...magyar neve...voit!”. Pedig minden nyelv beszélőinek szuverén joga a meglevő szó- és névkészletét a saját nyelvén használni bármikor, mint ahogyan ezt a cseh nyelvet beszélők is teszik (pl. Viden és nem Wien, Zilina és nem Zsolna stb.). Ez azonban minden bizonnyal csak következtetés, hiszen nem hallgatja el a szerző sohasem a magyar eredetét egy-egy névnek. Kritikai megjegyzést érdemel a kiejtés megadásában az ü és ö hangok teljességgel elfogadhatatlan y és e jelölése. Annál is inkább, mert a csehszlovákiai olvasóközönség ki tudná ejteni ezeket

a hangokat. Nem jelöli tovább a könyv a magyar nevekben az ü és ö hangok hosszúságát (Györ [dér] c. Ráb.../srov. Borsosgyör, Kisgyör aj./ stb.). Mintegy harminc névcikk található, amely magyar vagy magyar vonatkozású helynevet magyaráz. Ha ezzel összehasonlítjuk a hatvanöt csehszlovákiai helynévvel foglalkozó szöveget, meg lehetünk elégedve a magyar nevek arányával.

Ez a könyv mindenképpen sokat jelent a helynevek etimológiájának népszerűsítésében. Az utóbbi időben több ilyen témájú könyv vagy szótár szerkesztésén, írásán folynak a munkálatok. Nagy elismerést érdemel a cseh szerzők úttörő kezdeményezése és kiváló eredménye.

BREDÁR ÉVA

PENAVIN OLGA — MATJEVICS LAJOS: Szabadka és környéke földrajzi neveinek adattára. /Nyelvészeti Füzetek, Névtudományi Sorozat. Vajdaság helységeinek földrajzi nevei 2./ Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete. Újvidék, 1976. 333 p.

Mivel a Névtani Értesítő olvasói már megismerkedhettek az újvidéki Hungarológiai Intézet névtudományi sorozatának előzményeivel (NÉ. 1, 51—4), a szabadkai adattár ismertetőjében inkább az adott tájegység, a lakosság, valamint a névtípusok és nyelvi anyaguk sajátos összefüggéseiből eredő egyedi vonásokkal kívánok foglalkozni, még pedig elsősorban azokkal, amelyek a szinkrón névkutatás általános problematikáját is érintik.

A szerzők igen tekintélyes számú (141) adatközlő segítségével és 28 gyűjtőt, ellenőrzőt mozgósítva gyűjtötték össze a szabadkai kommuna 14 községének: Bácsszőlős (Bački Vinogradi), Bajmok (Bajmok), Békova (Bikovo), Csantavér (Čantavir), Györgyén (Đurđin), Hajdújárás (Hajdukovo), Kelebia (Kelebijsa), Kisbosznia (Mala Bosna), Ludas (Ludaš), Meggyes (Višnjevac), Nagyfény (Žednik), Palics (Palič), Szabadka (Subotica) és Tavankút (Tavankut) hely-

neveit. Az igen nagy kiterjedésű közigazgatási egység térszínformája, vízrajza alföldi viszonylatban eléggé változatos, és amint a bevezetésből kiderül, 146 773 lakosa 22 nemzetiséget képvisel — az egész Jugoszláviát kicsiben. Ezt a sokféle színt és tényezőt a névállomány is híven tükrözi. Külön is elismeréssel kell szólnunk a magyar alakokkal együtt közölt szerbhorvát nevekről, amelyek ebben a kötetben jelentek meg először, s a szerbhorvát nyelvű földolgozásra, kutatásra is ösztönzően hatnak.

Az adattár általános jellemzője, sőt úgy is mondhatjuk: szerkesztési elve a szakembereknél jóval szélesebb közönséghez szólás igénye. A nevekhez fűzött magyarázatok egyszerűek, szűkszavúak, és a földolgozást jóval tömörebbé tevő rövidítéseket vagy a névalakok nélküli ragozást (hol, honnan, hová kérdésekre való toldalékolást) ezért nem alkalmazták a közétevéők. Az ilyen szándékot méltányolnunk kell, hiszen tudjuk, a névtudomány népszerűsítésében még mindenütt sok a tennivaló.

Sok érdekes adalékot találunk a településenként tagolt anyagot bevezető helytörténeti jellemzésekben, a jelentős múlttal rendelkező községeknél történelmi jeleket is, az újabbaknál pedig főleg a népességre, gazdasági életre vonatkozókat, de mindenképpen olyanokat, amelyeket így együtt sehol sem találni meg. Hangulatosak a helynevekhez fűződő népetimológiák (Csantavér, Békova stb.). Ludas bemutatását pedig széppé teszi a tavat leíró szemelvény Vajda János 1883-ban írt cikkéből.

Valamennyi névcikk külön sorban a köznyelvi vagy köznyelviessített alakokkal kezdődik, majd a nyelvjárási ejtést tükröző változatok, utána a hivatalos nevek, végül pedig a szerbhorvát népies alakok következnek. A köznyelvi alakok szerepeltetésére nem találunk egyértelmű állásfoglalást a szakirodalomban. Kétségtelen, hogy sokszor fiktív, a köznévi elemek köznyelvivé változtatott variánsairól van szó, olyanokról, amelyekkel a névalkotó és használó közösség soha sem él, s rekonstruálásukat is igen nehéz következetesen elvégezni, mint a valószínű tájszavaknál és más sajátosságos nyelvjárási alakulatoknál. Pl. Buki (19) bukás jelentéssel, Gledics út (22) a gledicsia helyett stb. A szerzők ilyen esetekben — szerintem igen helyesen — nem voltak közlési elvükhöz hívek, s talán ez még vitathatóbb a német eredetű

nevek némelyikénél, Pl. Pfajfer-malom (48) a Pfeifer helyett, Séfer-dűlő (49) eredetileg Säfer. Az utóbbiak kivételek a Weiner utcája (53), Niederholzer-szállás (47) típusú alakok kúlnyomó többségéhez képest. Tovább bonyolítja a kérdést, hogy ezen köznyelvi alakok mellett még külön magyar hivatalos alak is állhat, például az utcaneveknél, más esetekben pedig a szerbhorvát népi vagy hivatalos alak áll vezérszóként. A magyar alak hiányának több oka lehet. 1. A névben szerbhorvát személynév szerepel. Pl. Puzić-negyed (56), Žužić-tanya (161); 2. Egy szűkebb terület lakossága vagy szerb vagy horvát nemzetiségű, s magyar alak ki sem alakult. Pl. Četkovičev salaš (160), Gajičev most (156); 3. Csak a szerbhorvát hivatalos alak él, magyar alak nem alakult ki. Pl. Vuka Karadžića ulica (53), Nova Brazda (102) termelőszövetkezet neve. 4. A magyar névhasználók nyelvébe alakl tükrözésként szivárgott be a szerbhorvát szó. Pl. Uprava (52) 'igazgatóság', Opština (131) 'községi képviselőtestület, tanácsháza'.

Hol a határ az élő, illetőleg kihalóban levő vagy kihalt nevek, névváltozatok között? Ezt a minden szinkrón adattárnál fölmerülő, a válogatást és a szerkesztést is befolyásoló kérdést nem tisztázta még megnyugtatóan a szakirodalom. A szabadkai kötet a lehető legteljesebben próbálja megvalósítani a szinkronia elvét, de az érintett területről már meg is jelent egy történelmi szempontú gyűjtemény. (SZEKERES LÁSZLÓ, Szabadkai helynevek.) Érhető tehát, hogy a közzétevők nem térnek ki a néveredeztetésre és egyéb kommentárookra. Nem szólnak hozzá az Üzenet című folyóiratban néhány éve lezajlott, a Szabadka helynévről szóló vitához, nem magyarázzák a Demer-kapu-völgy (100), az Erdőkapu (110) stb. nevet.

Az élő névalak és a ma is létező térszínforma vagy tereptárgy jelenidejű egységét azonban nem minden névcikkben találjuk meg, A Pesty Frigyes-féle kéziratos gyűjtemény nevei helymeghatározás nélkül is bekerültek az adattárba, noha egy részük ma már ismeretlen. Pl. Körös erdői irtvány (239), Fekete csárda (216), Czrni hát (208) stb. Természetesen ezek közlése szükséges és hasznos, hiszen egyébként eléggé nehezen hozzáférhető adatokról van szó.

A nevek kihalására különben egyes utalások is figyelmeztetnek. Pl. Sár utca... Régen folyó utcának is nevezték, de ez a név már kihalt (89) stb. Sokszor ezek a régi nevek meg sem jelennek címszóként.

Néhol talán elkelve egy kissé nagyobb távlatú vizsgálat, például a ma már népi, de egykor hivatalos utcaneveknél. Pl. Széchenyi utca (50), Bárány utca (201), Erzsébet utca (215) stb. A névtárak adalékaként igen hasznos lenne az utcanevek összehasonlító táblázata a századfordulótól napjainkig.

A fölvetett kérdésektől függetlenül jelentős művel gazdagodott a vajdasági névtudományi sorozat, amelynek nagy arányai, sokoldalú eredményei kötetről kötetre egyre világosabban látszanak. Már most térbeli, tipológiai összefüggéseikben szemlélhetünk olyan földrajzi neveket, amelyeket az izolált gyűjtés egyedinek, csak az adott tájon előfordulónak vélt. Ilyenek a települések egész sorában fölbukkanó Bánomkert, Bánkert, Budzsák, Koplaló, Kukucska stb. Mindegyik a népi magyarázatokon túl történelmi, gazdaság- vagy művelődéstörténeti vonatkozásokat sejtet, amelyek földerítése az ezután meginduló földolgozó munkákra vár.

PAPP GYÖRGY

Szövegközlések PESTY FRIGYES helynévtárából

„A már országos mozgalommá nőtt földrajzinév-gyűjtés minden országrészben — megyében vagy városban — szükségessé tette a múlt század hatvanas éveiben PESTY FRIGYES akadémiai tag írányításával összeállított helynévtár-kéziratok tanulmányozását is. Az eddig megjelent, vagy már megjelenésre váró földrajzinév-kötetek közül is a PESTY-féle névanyagot... tanulmányozása közben nyilvánvalóvá vált, hogy ez a gyűjtemény tekintélyes mennyiségben tartalmaz olyan adatokat, amelyek a tervezett földrajzinév-kötetekbe már nem férnek bele, a napjainkban egyre élénkebb helytörténeti kutatásban azonban nélkülözhetetlenek, — ugyanakkor nehezen hozzáférhetők.” Ezekkel a mondatokkal kezdődik a Jászkunság teljes kéziratos anyagát közzé tevő vaskos kötet (Pesty Frigyes kéziratos helynévtárából. I. Jászkunság. Közzéteszi BOGNÁR ANDRÁS. Kiadja a Katona

József Megyei Könyvtár és a Verseggy Ferenc Megyei Könyvtár. Kecskemét—Szolnok, 1978. 406 p.), amelynek már a párja is napvilágot látott (II. Külső-Szolnok. Közzéteszi BOGNÁR ANDRÁS, Kecskemét—Szolnok, 1979. 331 p.). Ezek a forrásmunkák nem előzmény nélküliek. A hetvenes években — a bevezetőben jelzett szükségleteket fölismerve — már megjelent néhány hasonló kiadvány, többnyire a megyei, járási múzeumok és könyvtárak gondozásában. Mivel olyan területről közölnek anyagot, ahol még nem lejtettek meg a megyei földrajzinév-kötetek, ezért jónéhány évig ezek az adattárak lesznek az illető terület helynévanyaga iránt érdeklődő kutatók legfőbb adatforrásai. Értékük, becsük természetesen a megyei névtárak megjelenésével sem fog csökkenni, ezért érdemes őket alaposabban is megismerni.

A sort KÓHEGYI MIHÁLY — SOLYMOS EDE munkája nyitja meg (Észak-Bácska földrajzi nevei Pesty Frigyes kéziratós Helynévtárában. Baja, 1973. /A Bajai Türr István Múzeum Kiadványai. 21. sz./). Három évvel később jelent meg a következő füzet: ASZTALOS ISTVÁN, Galga völgy földrajzi nevei Pesty Frigyes kéziratós helységnévtárában. (Aszód, 1976. Aszódi Múzeumi Füzetek. 8. sz.). Ezután évenként jelentek meg újabbak: PASTINSZKY MIKLÓS — TAPOLCAINÉ SÁRAI SZABÓ ÉVA, Pesty Frigyes 1864. évi helynévgyűjtése. Komárom megye. (Tatabánya, 1977.), majd az említett Jászkunság (1978) és Külső-Szolnok.

Mind az öt könyv célul tűzte ki, hogy az általa kiválasztott terület anyagát teljességében és betűhíven teszi közzé. Minden jó forrásmunka alapkövetelménye a pontosságon, megbízhatóságon túl (a lehetőségek adta korlátokon belül) a teljesség és a jól kezelhetőség. Az utóbbin az anyag célszerű tagolását, valamint megfelelő filológiai apparátussal való ellátottságát értem (jegyzetek, mutatók, utalások). Ezeknek a fő szempontoknak a szem előtt tartásával nézzük meg a fősorolt műveket!

A bevezető fejezetek a közreadás fontosságára való hivatkozás után közlik az egykori „Utasítás”-t és PESTY kérdőívét. Ez több szempontból is hasznos. Egyrészt megtudjuk, milyen nevekre számított PESTY, mit várt el a gyűjtőktől, és hogyan képzelte el a gyűjtést. Másrészt a válaszok nagyon sokszor a kérdőív pontjainak megfelelően

azok sorrendjében születtek, így a kérdések ismerete a nevek sorra-
vételekor hasznos útbaigazítást adhat. A múlt századi tudós követel-
ményei, elvei jórészt ma is helyesek, a mai gyűjtők számára is meg-
szívlelendők. ASZTALOS ISTVÁN mellékel a Helytartótanács Pest
megyének küldött korabeli leiratát is, amelyben az intézmény utasítja
a megyei hatóságokat, hogy a gyűjtést támogassák és végeztessék el
(Galga-völgy 4—5). A gyűjtemény elő- és utótörténetét is megismer-
hetjük néhány mondatban (É-Bácska 3—6, Galga-völgy 3—4), a Ko-
márom megyei kötet pedig igen értékes, úttörő jellegű tudománytörté-
neti fejezetet szentel PESTY életrajzának, munkásságának (13—33).
Ezen kívül a szerzők tájékoztatnak a helynévgyűjtő mozgalom előz-
ményeiről, és a legfontosabb — a helytörténeti kutatás számára is
hasznosítható — névtani forrásmunkákról (5—12). Még az adattári
fejezet előtt több szerző figyelmeztet arra, hogy a korabeli adatközök
falusi előljárók sokszor laikus megállapításait kritikával és körültekint-
téssel szabad csak alkalmazni (É-Bácska 9, Galga-völgy 6).

Az adattárat térképvázlatok vezetik be (É-Bácska 5, Galga-
völgy 11, Komárom 40. után sztl. lapokon — sajnos alig olvasható ne-
vekkel, K-Szolnok VI, 155). A terület kiválasztása, körülhatárolása
során főleg a közigazgatási határokat követték. A Jászkunság való-
ban közigazgatási egység is volt, de történetében, néprajzában és ta-
lán névanyagában is sajátos arculatú terület. ASZTALOS egy kisebb
közigazgatási egység, a Galga-patak középső vidéke névanyagát vá-
lasztotta ki. A Komárom megyei kiadvány a mai megyehatárokat vette
figyelembe, így 11 volt Fejér és Veszprém megyei községet is szerep-
peltet. Ugyanilyen meggondolásból az É-Bácska figgélékében találunk
négy, korábban Pest megyéhez tartozó falut (71—6). A Jászkunság
és K-Szolnok kötetei természetesen a múlt századi állapotokat vették
alapul (kisebb megszorítások K-Szolnok VIII—IX. lapjain).

A szöveggyűjtemények belső tagolása más-más megoldást mutat.
ASZTALOS a mai helynévtárak gyakorlatából kiindulva megszámozza
a térképvázlaton levő községeket, s az így kialakult sorrendben közli
az anyagot. A helységnevek betűrendjén alapul Komárom megye,

É-Bácska és K-Szolnok adattára, Jászkunság az eredeti forrás
közlési rendjéhez igazodik. Ez utóbbi ^{két} kötet élőfejet is alkalmaz, min-
den lap felső szélén a községnev és utalószámok állnak. Ugyanezek

a kötetek mutatókkal is nagyon jól el vannak látva. Helységenként és összességükben is listázzák a neveket. Az általános mutató a névelemeket is tartalmazza. Ide kerültek a kulcsfontosságú közszók, s így ez tárgymutatóul is szolgál. Hasonló megoldást követ É-Bácska is, csak helységenként nem ad külön névlistát, de ez lényegesen megnövelné a terjedelmet. A mutató hiánya vagy hiányossága nagy mértékben csökkenti a kötet használhatóságát. Pl. Komárom köteté csak a pusztákhoz készíti mutatót (301—4), s ezt a hiányosságot még a gazdag jegyzetapparátus sem tudja feledtetni. Jegyzetanyaga zömmel az 1873-as Helységnévtár alapján ad anyagot, és az időközben bekövetkezett változásokat tartalmazza. A Galga-völgy füzetében van ugyan mutató (65—81), de az a névelemeket külön nem tartalmazza. Egyedül ez a füzet ad idegen (német) nyelvű kivonatot (82).

„Szükségesnek tartottuk a szövegek közlésben előforduló, ma már nem, vagy alig használatos, vagy jelentésváltozáson keresztül ment szavak magyarázatára szójegyzéket közölni.” — Írják a Komárom megyei kötet szerzői (38). Ezt a föladatot csupán ők tüzték maguk elé az öt mű közül, s többé-kevésbé sikerült is megoldaniok. Az értelmezéseket böngészve az olvasóban fölötlik a kérdés: minek alapján készültek ezek? A szövegből kihámozható értelmezéseket kapjuk? Vagy valamelyik szótárhoz fordultak segítségért? Néhány értelmezésükhöz nem kellett valóban segédeszköz (pl. vadalmás 'ahol sok vadalmafa tenyészik'), s valószínűleg a teljesség igénye magyaráztatta meg a nádas, patak, nyíres, szíkes, vízállás stb. szavakat. Nagyon hasznosak viszont az olyan szavak értelmezései, mint pagony, rence, villike tánc stb.

A könyvek szerény kiállításban, sokszorosított eljárással, kis példányszámban készültek. Ez semmit sem von le értékükből: valamennyi a magyar névtudomány nagy nyeresége. Hasznosításuk a jövő névkutatóinak föladata.

JUHÁSZ DEZSŐ

KARL NEHRING: Comitatus Abaujvariensis et Tornensis. /Serie A, Die historischen Ortsnamen von Ungarn. Band 7./ Veröffentlichungen des Finnisch-Ugrischen Seminars an der Universität München. München, 1977. 101 p. + 1 térk.

A munka ismertetése előtt érdemes felsorolni a sorozat eddigi köteteit. 1. GEORG HELLER und KARL NEHRING: Comitatus Sirmien-sis. München, 1973.; 2. K. NEHRING: Comitatus Bachiensis et Bodrogi-ensis. München, 1974.; 3. G. HELLER: Comitatus Poseganensis. Mün-chen, 1975.; 4. K. NEHRING: Comitatus Barsiensis. München, 1975.; 5. K. NEHRING: Comitatus Arvensis. München, 1976.; 6. G. HELLER: Comitatus Veroecensis. München, 1976.

A jelen kötet rövid bevezetés után (5) a helységek mai név-alakjainak betűrendjében közli az adatokat. A történeti, ma már meg-változott nevek is szerepelnek a felsorolásban, de ezek mellett csak utalást találunk a mostani névalakra, ahol a helység nevének minden történeti előfordulása megtalálható.

A történeti neveket a lehető legegyszerűbb és legáttekinthetőbb felsorolásban kapjuk. Elöl áll mindig az előfordulási évszám, utána szövegekörnyezet nélkül a betűhív történeti adat, amely után — ha er-re mód van — rövidítés utal a helység jellegére, státusára. Végül min-den egyes adat után zárójelben áll a rövidített forrásjelzet.

A nyomtatásban is megjelent forrásokon kívül levéltárak, első-sorban összeírások adatait is adja a füzet. Közlései a legkorábban följegyzett nevektől egészen a XX. századi adatokig tartanak.

Elgondolkodtatnak ezek a kiadványok. Ilyen terjedelemben lehet vajon valamennyire is teljes adattárat adni? Van-e értelme az efféle közléseknek? Egy nagyon lényeges föltétlenül van: lelkiismeretfurdalást keltenek az itthoni kutatókban, hogy ilyen jellegű munkát külföl-dön kell elvégezni, a föltárás szempontjából mostohább körülmények között. Mind a nyomtatott mind pedig a levéltári források nagyobb számban állnak itthon rendelkezésünkre, hogy teljesebb, hasznosabb adattárat készíthessünk kevesebb munkával, kisebb fáradsággal. Sajnos nagyon kevesünket bánthat a lelkiismeret, hiszen alig jut el néhány példány ezekből a füzetekből Magyarországra, s nem is hasz-náljuk, nem is igen ismerjük őket, pedig jók, pontosak, csak hiányosak.

H—ú

A mű nemcsak a jelenlegi finn Karjalával foglalkozik, hanem Karjalának azzal a területével is, amely a második világháború előtt Finnországhoz tartozott, most pedig a Szovjetunió területe. A mű első részében a szerző bemutatja a helynévgyűjtés helyzetét Karjalában. A keleti rész helyneveinek gyűjtése napjainkig teljes egészében a Finnországba áttelepült lakosság körében folyt, de az eddigi eredmény egészen jónak mondható. Ezután számbaveszi a szerző azokat a tanulmányokat, amelyek a karjalai névrendszerrel foglalkoztak, amelyek részben saját munkái, részben pedig egyetemisták szakdolgozatai.

A mű igazi névtani része a névadás indítékainak bemutatásával kezdődik. A szerző ezzel kapcsolatos állásfoglalása nem képvisel újat a finn névtani kutatásban, minthogy módszertanilag ugyanolyan, mint 1939-ben megjelent doktori értekezése (V. NISSILA, Vuoksi helynevei, I.). A munkának ezt az első részét kissé elavultnak tartom.

Ezután a névrendszert ért külső hatások vizsgálata következik. Ide a következő fejezetek tartoznak: Római katolikus nevek; Lapp nevek; Szláv nevek; Skandináv nevek; Alnémet nevek. A római katolikus nevekkel együtt bemutatja a katolikus egyház révén elterjedt személyneveket, majd e személyneveknek megkülönböztető és teljes névként való megjelenését a földrajzi nevekben. A katolikus egyház viszonylag terjedelmes névanyaga után csupán két oldalon foglalkozik a lapp nevekkel. Pedig az oklevelek tanúsága szerint a XVII. században a lappok egy része még Karjalában élt a finnekkel együtt. Ehhez képest a lappoknak túl kevés figyelmet szentelt a szerző. A lapp nevek megfejtésének nehézsége hatott valószínűleg a terjedelemeire is. Viszonylag részletesen tárgyalja a szláv neveket, s ezen belül foglalkozik a finn nyelvbe került orosz jövevényszavakkal, s ezeknek a helynevekben való megjelenésével. A skandináv nevekkel foglalkozó fejezetben érdekes etimológiákat találunk a Karjalai-szoros partvidékének a vikingek keleti útja mentén fennmaradt neveiről. A későbbi svéd hatást a Viipuri vára révén elterjedt vezetéknév képviselik. Az alnémet nevek főként a személynevek között fordulnak elő.

A könyv utolsó fejezeteiben a nevek szerkezetét vizsgálja a szerző. Számbaveszi az alkotó elemeket, a megkülönböztető és az alaptagokat. A nevek kialakulását befolyásoló tényezők között külön fejezetet szán az ellipszisnek, az absztrahálásnak és az elhomályosult neveknek. Végül a nevek nyelvi megformálását vizsgálja, s ezek között a szokásos nyelvjárási jellemzők bemutatása mellett föltárja a névrendszerben jelentkező szabálytalan, a hangtani törvényeken kívül maradt fejlődést is.

A szerző végig figyelemmel kísérte a személyneveket is. A mű érdemét ezért főképp a személynevek vizsgálata jelenti, mivel ezzel a területtel a finn névtan eléggé mostohán bánt. Ezen kívül a tanulmányban hatalmas példaanyag van, amelyet jelentős mennyiségű oklevéladat támaszt alá.

A mű a magyar kutatóknak abból a szempontból lehet hasznos, hogy az esetleges azonos fejlődési irány vizsgálatához példaanyagot szolgáltat. Módszertanilag azonban nem befolyásolja az újabb kutatásokat, mivel földolgozása csaknem negyven évvel ezelőtti fölfogást tükröz.

MARKKU RAINIO

MILICA GRKOVIĆ: Rečnik ličnih imena kod Srba. Beograd, Vuk Karadžić. 1977. 325 p.

„A személynevek a nép alkotótehetségének megnyilatkozását, történelmét, művelődési kapcsolatait, hagyományait, szokásait, vallási tartalmait, nyelvének fejlődését, pszichológiáját, élet- valamint világ-fölfogását tükrözik, és szókincsének szerves részét alkotják” — írja könyvének bevezetőjében a szerző. Ezért a személyneveknek (keresztneveknek) különleges fontosságot tulajdonít, és vállalkozott arra, hogy összeállítsa az első nagy terjedelmű szótárukat. A szerb-horvát egynyelvű szótárak mindegyike tartalmaz ugyan személyneveket is, de mindeddig olyan teljes igényű névtár nem készült, amely lehetővé tette volna a szerb személynévrendszer tanulmányozását.

Érdemes megjegyezni, hogy már 1828-ban megjelent Budán egy kisebb terjedelmű személynévszótár JOVAN PAČIĆ szerkesztésében (ИМЕСЛОВЬ ИЛИ РЪЧНИКЪ ЛИЧНЫ ИМЕНА РАЗНЫ НАРОДА СЛАВЕНСКИ.) amelyben hangsúlyozza a szlávok körében terjedő idegen eredetű nevek károságát, és fölszólít a nemzeti nevekhez való visszatérésre.

A nemzeti ébredés korában — különösen a török igából való fölszabadulás után — nagy figyelmet szenteltek a személynemeknek. A szerb görögkeleti egyház által összeállított jegyzékekben mellőzték az idegen eredetű neveket, és szorgalmazták a nemzeti nevek használatát.

A közelmúltban a Raskovnik című, népi kultúrkinccseket megjelentető folyóirat céljából tűzte ki a nevek összegyűjtését és megjelentetését. 1970 őszén pályázati fölhívással fordult olvasóihoz, kérte, hogy gyűjtsék össze a ma használatos valamint a ma már nem használt neveket. A fölhívásnak nagy visszhangja támadt, és még külföldről is küldtek a kivándoroltak, vendégmunkások névadatokat. Az egybegyűlt anyagot MILICA GRKOVIĆ 1970/71-ben közzé is tette a folyóiratban.

Így lényegében összeállt jövendő szótárához az anyag nagy része, ezt kiegészítette az okmánytárakból kicédulázott nevekkel. A majdnem tizenegyezer adatot ellenőrzés és esetleges bővítés céljából az előre kijelölt ellenőrző pontokra küldte, és kérdőíveket mellékelte hozzájuk. Mintegy száz ponton végezték el ezt az ellenőrzést, de sajnos külföldi egy sem volt közöttük.

A szótárban használatos szerbség fogalmát történelmi és nem nemzeti értelemben használja a szerző, így a szerb görögkeleti egyház területéről gyűjtötte anyagát, hiszen a névrendszer jellegét ennek a vallásnak hatása alakította ki. A római katolikusok és mohamedán vallásúak névrendszere ezekétől eltérő jellegű.

A szótár fölépítése könnyen áttekinthető, és igen egyszerű a használata. A Bevezető után megadja a nevek forrásainak jegyzékét, az ellenőrző pontok betűrendes és földrajzi mutatóját. Részletes bibliográfiát közöl főleg az utóbbi két évtizedből, és utasítást ad a szótár használatához.

Ezt követi a szótári rész. Ebben a cirillírás betűrendje szerint sorolta be külön-külön a férfi- illetve a női neveket. Az egyes cikkek-

ben a név jelentését és etimológiáját, írásos leközlöket valamint azoknak az ellenőrző pontoknak a sorszámaik közli a szerző, amelyekben a név előfordult.

A szótár alapos és értékes munka, amelyet különösen a jugoszláviai magyar névkutatók és a magyarországi szerbek neveinek gyűjtői forgathatnak haszonnal, hiszen az évszázados együttélés során, a vegyes házasságok révén sok szerb név került a magyarba, s nagyon sokat megőriztek a magyarországi szerb anyanyelvűek. Figyelmébe ajánlhatjuk még ezt a szótárt valamennyi történeti nevekkel foglalkozó kutatóknak, mert múltbeli névanyagunk vizsgálatához is nagy segítséget nyújthat.

VIRÁG GÁBOR

HORST NAUMANN — GERHARD SCHLIMPERT — JOHANNES SCHULTHEIS: Das kleine Vornamenbuch. VEB Bibliographisches Institut, Leipzig, 1978.

A Német Demokratikus Köztársaságban KARL PAUL könyvét (Das kleine Vornamenbuch. Leipzig, 1967.) használták a gyermekeiknek utónevét kereső szülők, a nevekre magyarázatot kereső pedagógusok; és ezt forgatták azok az anyakönyvező hivatalnokok, akiknek gyakran igen nagy nehézségekkel kellett megküzdeniök kötelességüket teljesítve a kívánt utónévek anyakönyvezésében. KARL PAUL munkája 1966 és 1976 között tíz kiadást ért meg. A névadás iránti általános érdeklődés és az utóbbi években a névkutatásban bekövetkezett fejlődés azonban azt követelte, hogy új utónévkönyvet írjanak. Egy munkaközösség vállalta magára ezt a feladatot. J. SCHULTHEIS a férfineveket, G. SCHLIMPERT a nőleket dolgozta föl, az egész munka irányítója pedig H. NAUMANN volt.

Az új névkönyvben nem szerepel minden olyan keresztnév, amely ma az NDK-ban előfordul. A válogatásban a munkaközösség a jelenleg gyakori, okmányokkal igazolható nevekre szorítkozik,

azokra, amelyek a főntebb említett érdeklődési kör számára fontosak. Ez a munka is, mint előde, tanácsadó az utónevet választók számára, semmiképpen sem utasításszerű mű. A névadás különlegességeivel eddig is és ezután is a Sprachflege című folyóirat névrovatában találkozhatnak az olvasók.

A kiadvány majdnem 1500 férfinévet és közel ugyanennyi női nevet tartalmaz. Ezek kiválasztásában fölhasználták H. NAUMANN zwickau-i főiskolai tanár hallgatóinak hosszú éveken keresztül végzett gyűjtő- és földolgozó munkáit, két névkutató tanácsadó helynek, a Karl-Marx Egyetem Theoretikai és Alkalmazott Nyelvtudományi Szekciójának és az NDK Tudományos Akadémiájának tapasztalatait, továbbá Borna, Bernau, Berlin-Friedrichschain, Calau és Zwickau anyakönyvi hivatalainak adatait, amelyeket hosszú évek során gyűjtöttek össze a szerzők. Az eddig elmondottakat a könyvecske Előszavában olvashatjuk.

A szótári rész előtt néhány rövidebb tanulmányt közöl a kiadvány a keresztnevek történetéről, különböző formáiról, írásmódjáról, és jogi eligazításokat ad a névadóknak azzal a céllal, hogy a névcikkek érthetők legyenek és segítséget nyújtsanak a név megválasztásában. Ezek a részek nagyon érdekesek a magyar névkutatók számára is, hiszen megismertetnek egy indoeurópai nyelvet beszélő társadalom névadó rendszerével.

A legrégebbi időkben, mint a legtöbb ide tartozó nyelvben, a németben is többnyire kéttegűek voltak az utónevek (pl. Adalbert = edel + berühmt 'nemes + híres'). A névadók a név alkotórészeit a csata és a háborúk, fegyverek, győzelem, dicsőség, erő, merészség, bölcs tevékenység és békés munkálkodás, a szép, az uralom és a tulajdon, barátság és rokonszenv területéről választották, sokszor pedig a harcias és erős állatok nevééről. A nevek magyarázatában nem lehet mindig értelmes kapcsolatot kimutatni a két alkotórész között. Ez a könyv is inkább arra törekszik, hogy minden egyes névrész jelentését világossá tegye, megmagyarázza. Már nagyon korán megjelennek az utónevek rövidített alakjai. Ezekben a második névrész erősen megváltozott, megrövidült, vagy sokszor el is maradt. (Pl. a Thietmar rövid alakja Thiemo lett, Uta és Otto olyan nevek rövidebb alakjai, amelyek Ot-tal voltak összetéve, az Ada az Adelel kezdődőké.)

Már korán meg lehet állapítani a férfi- és női nevek között bizonyos összeillesztési különbségeket. A -gang, -her, -helm, -mar, -bert stb. a férfinevekben sokkal gyakrabban fordul elő második tagként, a -gund, -hild, -run, -burg, -gard stb. viszont gyakrabban a női nevekben található. A rövidített alakhoz lassan a férfineveket jelző -o és a női neveket jelző -a suffixumon kívül más végződéseket is hoztattak. Ezzel is nőtt a nevek száma. Már ezekben az időkben végbement a férfinevek női párjának a kialakulása (Karl - Karla, Ulrich - Ulrika stb.).

A VIII. században jelentős változások álltak be a német névállomány gyarapodásában. Egyfelől megindul az idegen nevek beáramlása, másfelől pedig a kereszténység fölvételével elkezdődik a keresztény nevek átvétele. A X. századig csak olyan keresztnevek fordultak elő, amelyek az Ótestamentumban szerepeltek, ekkortól kezdve azonban az Újtestamentumban szereplő nevek is egyre jobban terjednek, s hamarosan alkalmazkodnak a német hangrendszerhez.

A XII. századtól kezdve adathatók már olyan nevek, amelyeket a nyelvemlékek, irodalmi és kulturális hatások terjesztettek el (Achilles, Alexander stb.). Az ilyen nevek azonban a XVI. és XVII. században sokasodnak meg a népszerű nyomtatott művek hatására. Ebben az időben a reformáció is terjeszt egy sereg sajátos keresztnevet (Gottlieb, Gotthelf, Leberecht stb.). Az irodalom hatása ekkortól kezdve nagyon nagy szerepet tölt be a névadásban, s századunkban ehhez kapcsolódik a film, a sláger, a sajtó, rádió és a televízió szerepe. Az ezek által közvetítettek tartós hatása, továbbá a sokféle területen elért nagy teljesítmények erősen befolyásolják a mai névadást (Juri, German, André, Veikko, Peggy stb.).

Az örökölhető családnevek kialakulása a XII. században kezdődött meg, elsősorban a privilégizált társadalmi rétegek körében. A polgárság, a szabad és a jobbágyokban élő parasztság körében később alakultak ki, a szolgák körében pedig csak a XIX. század elején, amikor a törvény a kétnevűséget előírta.

„Az utónevek különböző formái” című rövid tanulmány utal arra, hogy a keresztnevek történeti fejlődésében a három legjelentékenyebb momentum, azok kéttagúsága, a rövidült formák és az idegen átvételek még ma is hatnak a névrendszer alakulására. A keresztnevek

kéttagúságának a karaktere azonban megváltozott. A gyermeknek a tulajdonképpeni keresztnéve mellett egy másik utónév, sőt több utónév is szerepelhet. A hivatalos használatban ilyenkor az elsőt aláhúzással jelölik meg. A legutóbbi időkben kialakult a dupla keresztnévek divata, amelyben két név egyenértékűen áll egymás mellett. A férfinevekben általában kötőjellel kötik össze a két nevet (Hans-Ulrich, Hans-Heinrich stb.), de ritkábban előfordul kötőjel nélkül, sőt egybeírva is. A női nevekben a két keresztnévet rendszerint összeírják (Annekatrin, Annerose, Annelore, Hannelore stb.). A rövidült formákra pedig az a jellemző, hogy a számuk egyre nő, sőt igen sok köztük az átvétel az idegen becéző formákból. Így az NDK-ban a németalföldi, fríz, skandináv, angol, olasz, magyar és szláv utónevek egyenjogúan élnek egymás mellett. Ráadásul rengeteg az olyan becéző forma, amely az átadó országban a hivatalos iratokban csak teljes formájában szerepelhet (Hans, Heinz, Klaus, Kurt, Else, Heidi, Jenny, John, Jörn, Mike, Tom, Kitty, Kati, Katja, Colette, Nancy stb.).

Az egészen különböző nyelvterületek befolyásának egymás mellettsége oda vezetett, hogy a mai német keresztnévekben számos névvariáns él egymás mellett (Christiane, Christine, Christin, Christa, Chris, Kerstin, Kirsten, Kristis stb.), sőt sok esetben ugyanazt a nevet leányoknak és fiúknak egyaránt bevezetik a születési anyakönyvbe. A könyv a szülők figyelmébe ajánlja, hogy ilyenkor legálább kötőjeles dupla névvel világosan jelöljék meg a névvisező nemét.

Rövid tanulmány foglalkozik a nevek írásmódjával. Szerzője megállapítja, hogy ma az NDK-ban számos névnek többféle írásmódja él egymás mellett. Ez a tény is sok nehézséget okoz, hiszen sokszor arra kényszeríti a név viselőjét, hogy betűzze a nevét, de még nagyobb nehézséget jelentenek az idegenből átvett keresztnévek.

Ugyanis a törvények szabályai szerint a neveket nem lehet önkényesen írni, csak úgy, ahogy az átadó nyelvben írják őket. Különösen a nem latin betűket használó nyelvekből való átvételek jelentenek sok nehézséget. Tehát a névválasztóknak a név írására is gondolniuk kell.

A szótári rész előbb a férfineveket, majd a női neveket sorolja föl alfabetikus sorrendben. Minden egymással összetartozó utónevet egy főformával vezetnek be. A főforma bemutatása egységesen törté-

nik; a név után szögletes zárójelben megadja a név illetve a névrészek jelentését, utána felsorolja a németben előforduló névformákat (variánsokat, mellékformákat és rövid alakokat; ha idegenből valók, az átadó nyelvet, s ilyenkor a helyes ejtésüket is). A variánsok, mellékformák, rövidítések és az idegen nyelvi megfelelések önálló szócikként is szerepelnek betűrendben a helyükön. Ilyenkor azonban egy fölfelé mutató nyíllal utalnak a főformára, ahol az utónév magyarázata megtalálható.

Minthogy a hajdani kétegű utónevekből igen sok megtalálható a mai névrendszerben is, a könyv szerkesztői munkájuk végén betűrendben felsorolják külön a férfi- és külön a női nevek utótagját. Minden ilyen névrész után megadják azt, hogy ez a rész milyen előtagok után állhat.

Minden bizonnyal sok haszonnal és tanulsággal forgathatják a könyvecskét az NDK-ban azok, akik valamiféle kapcsolatban állnak a névadással, de sok tanulsággal és haszonnal olvashatják a magyar névtudomány művelői is.

BACHÁT LÁSZLÓ

HORST NAUMANN unter Mitwirkung von GERHARD SCHLIMPERT und JOHANNES SCHULTHEIS: Vornamen heute. Fragen und Antworten zur Vornamengebung. VEB Bibliographisches Institut, Leipzig, 1979. 102 p.

Német olvasók számára tudományos igényvel megírt ismeretterjesztő mű ez a könyv. A szerzők főként szülők, anyakönyvvezetők és a névtudomány iránt érdeklődő olvasók számára ajánlják munkájukat. Fő törekvésük azon problémák tárgyalása, amelyek a modern névadással és a keresztnévek mai használatával függenek össze.

A könyv első részében H. NAUMANN azt tárgyalja, hogyan illeszkednek bele a nevek a nyelvi eszközök rendszerébe. Kiindulása az, hogy a tulajdonnév a legtöbb esetben csak egy egészen meghatározott és egyedüli dologra érvényes. Ez a dologrányultság

(direkter Objektbezug) a tulajdonnév fő ismérve — állítja NAUMANN. Ennek alapján a könyv köznévből (das Buch als Gattungsbezeichnung) kiindulva a molnár foglalkozásnéven (der Müller als Berufsbezeichnung) át az Erich Müller névig jutva mutatja be a jelentés elemek egyre szűkülő számát, a névnek adott „Objekt”-hez, vagyis meghatározott dologhoz, élőlényhez való kötöttségét. Igyekszik a tulajdonneveket teljes komplexitásukban bemutatni, kiemeli ezek identifikáló és individualizáló funkcióját, szól a tulajdonnév társadalomhoz kötöttségéről és történetiségéről.

A második részben a keresztnévadás fejlődéséről, főként németországi történetéről kapunk képet. A szerzők bemutatják a társadalmi, vallási változásokat, melyek eredményeképpen a nevek különböző csoportjai a német névrendszerbe beépültek. Ezek a hatások ma is tartanak, mutatják a szovjet és NDK-beli példák. Ezután az NDK-ban érvényben levő névadási törvény helyes értelmezésével, gyakorlatban fölmerülő kérdéseivel (pl. idegen eredetű nevek és ezeknek a nemi megkülönböztetésben játszott szerepe, a névváltoztatás kérdései, többnevűség és hivatalos nevek problémája stb.) foglalkoznak a szerzők. Az utóbbi évek statisztikai adatai alapján megállapítják, hogy az NDK-ban tendenciaként figyelhető meg az anglo-amerikai, szláv és újlatin nyelvekből átvett nevek, és főként ezek becézett alakjainak növekvő használata.

A harmadik részben a keresztnévek képzésmódjáról, a német nevek általános kétagúságáról, a leggyakoribb szuffixumokról kapunk áttekintést, míg a negyedik részben a becenevekről, ezek változatairól, a leggyakoribb képzőkről írnak a szerzők.

(A könyvet Kiss Jenőtől kaptuk ajándékba. Figyelmességét ezúton is hálásan köszönjük.)

HEGEDŰS ATTILA

B. GERGELY PIROSKA: A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1977. 262 p.

Kalotaszeg magyar etnikumának vizsgálata már régi témája a legkülönbözőbb tudományágak kutatóinak. Teljes személynévanyaga számbavételét és földolgozását tűzte ki célul a szerző, s e valamennyi névelemet megvizsgáló tanulmány sorozatból emelte ki a kiadó a ragadványnevekkel foglalkozó részt. Amennyiben kötve volt a könyv terjedelme — ami nagyon valószínű — helyesen esett a választás erre a témakörre, hiszen a névelemek közül a ragadványnevek mondanak leg többet egy etnikum sajátosságairól, ezeknek az élete a legváltozatosabb napjainkban, s ezek alapján következtethetünk a névaktivitás (az elnevező tevékenység) állapotára: növekvő vagy csökkenő tendenciáira. Jóllehet a ragadványnevek és családnevek vizsgálatának különválasztása végső soron kifogásolható lenne, de egyrészt ahol szükséges, ott a szerző utal a két névelem kapcsolatára, másrészt pedig a közeljövőben megjelenik a Nyelvtudományi Értekezések sorozatában a kutatásnak a családnevekkel foglalkozó része, s a szükséges összevetésekre lehetőséget ad majd. (Nagyon reméljük, hogy hamarosan módot talál a szerző a kereszt- és a becenévanyag vizsgálata eredményeinek a közzétételére is.)

A könyv bevezetése a névtudomány alapkérdéseivel, a magyar névtani kutatások eddigi eredményeivel foglalkozik, és ismerteti a gyűjtés és földolgozás módszereit. Az egész földrajzi területet négy altájegységre osztja (Felszeg, Alszeg, Kapusmente és Nádasmente), felsorolja a hozzájuk tartozó 34 helységet magyar és román névvel együtt.

A ragadványnév-állomány vizsgálata (20—32) altájegységenként történik, s minden esetben kitér az átlaggyakoróság (a lakosság számához viszonyított ragadványnévmennyiség) bemutatására, a nevek használatának (egyéni vagy családi) összetételére és elterjedtségére (több helységben vagy altájegységen is megtalálható-e a név). Összefoglaló áttekintésében egybeveti a szerző saját jelenkori gyűjtésének névanyagát (2588 különböző ragadványnév) JANKÓ JÁNOS 1892-beli gyűjtésével. A múlt század végén följegyzett 380 névnek

közel egyharmada (107) ma már nem volt föllelhető, ami a ragadványnévanyag gyors változására: a régiek kihalására és újak keletkezésére utal.

A következő rész a ragadványnevek funkció szerinti névhasználati sajátágaival foglalkozik. Megállapítja, hogy ebből a szempontból a ragadványneveknek nevezett névelemek nem alkotnak egységes kategóriát. Van közöttük közömbös és érzelmi hatást kellő csoport, s az utóbbiak is lehetnek pozitív vagy negatív érzelmi töltésűek. A főnti, hagyományos fölosztási mód mellett azonban sokkal lényegesebbnek tekinti a nevek használat szerinti funkcióját, azt, hogy családi, részleges család vagy egyéni, egyetlen személyáltal viselt-e a név. E fejezet is külön tárgyalja az al-tájegységek névhasználati sajátságait, majd az egész Kalotaszegre vonatkozó összefoglalást ad (56—64). Megállapítja, hogy a lakosság 70%-a visel ragadványnevet, de néhány községben (Gyerőmonostor, Magyarókereke, Nyárszó, Körösfő és Jegenyé) ez a szám meghaladja a 90%-ot is. A legtöbb ragadványnév (70—80%) közömbös hangulatú, megkülönböztető funkciójú; az érzelmi kötöttségűeké 17% és 23% között ingadozik. A gúnyneveket jelentésük alapján csoportosítva vizsgálja, s megállapítja, hogy noha több közöttük a testi-lelki tulajdonságra utaló, lényegükben nem térnek el a ragadványnevek más hangulatú kategóriáitól. A névszerkezet a mindennapi használatban a ragadványnév+keresztnev vagy becenév formát mutatja a leggyakrabban, de természetesen a családnévvel és keresztnévvel való egyéb kombinációi is előfordulnak nagy számmal. Külön érdekességként említi a tanulmány, hogy a ragadványnév-használat nem korlátozódik a falubeliek egymással való érintkezésére, hanem még hivatalos helyeken is gyakori.

A névéletlanra vonatkozó fejezet (65—83) először a nevek keletkezési körülményeit vizsgálja, majd azok változásait, újabb ragadványnévvel való fölcseréléseit mutatja be. Kitér az egyes nemzedékek és társadalmi rétegek névhasználatára, a névöröklést pedig alapos részletességgel tárgyalja.

„A ragadványnevek rendszere a névadás indítéka szerint” címet viselő fejezete (84—119) igen aprólékos, lelkiismeretes tanulmánya a ragadványnév-osztályozásnak. Tizenkét nagy jelentéstani cso-

portot különít el, s természetesen a legtöbb számos másod- és harmadrendű alosztályra tagolódik. A fő csoportok a következők: 1. Családtagok nevére vonatkozó, 2. Testi tulajdonságokra utaló; 3. Lelki tulajdonságokra utaló; 4. Szavajárásra, szokásra utaló; 5. Életkorra utaló; 6. Egykori vagy jelenkori lakhelyre vonatkozó; 7. Foglalkozásra, mesterségre, tisztségre utaló; 8. Egyéb életkörülményekre utaló; 9. Eseményre utaló; 10. Névvasszociációs indítékú; 11. Pusztá identifikációs és érzelmi indítékú; 12. Ismeretlen és bizonytalan indítékú ragadványnevek. Kalotaszeg vidékén a leggyakoribb a családtagok nevéből, elsősorban a férfilelődök keresztnevéből illetőleg annak becézett alakjából alakult ragadványnév. Meglepő, hogy utánuk az ismeretlen vagy bizonytalan indítékú nevek állnak. Ez azzal magyarázható, hogy a szerző csak akkor tekintett egy nevet valamelyik kategóriába sorolhatónak, ha az adatközlők határozottan állást foglaltak a név eredetére, a névadás indítékára vonatkozóan. Így azután igen sok jelentéstaniilag könnyen meghatározható nevet találunk ebben az utolsó csoportban. Kétségtelenül helyesen érvényesül itt, ebben a szinkrón rendszerű vizsgálatban a nyelvtörténeti óvatosság, hiszen a bizonytalan eredetű illetőleg indítékú nevek besorolása a megfelelő jelentéstani kategóriába félrevezetné a más vidék ragadványnév-struktúrájának kutatóját, ha összevetési alapnak használná Kalotaszeg anyagát. Ebben a fejezetben nem bontja a szerző al-tájegységekre az összegyűjtött neveket, de a kötet végén és a 116—7. lapon található táblázatok segítségével ezt, s ezen kívül még az egyes községek egybevetéseit is bárki elvégezheti.

A ragadványnevek nyelvi alkat szerinti vizsgálata (120—203) igen sok új szempontot vet föl és tanulmányoz behatóan. A hangtani, szóképzéstan vizsgálatokon kívül mondattani sajátosságokat is tárgyal. A ragadványnevekben rejlő szóképek bemutatása és rendszerezése szintén igen hasznos és érdekes része a munkának. Külön vizsgálja a nevek tótani, képzési, adaptációs stb. problémáit.

A kutatási terület sajátágaiból adódóan a nyelvi eredet szerinti megközelítésnek jelentősebb teret (204—25) szentel a szerző, mint az a ragadványnév-földolgozásokban megszokott. A román eredetű neveket külön alcsoportokra is fölosztja (románból vett kölcsön szó, román közszó, tulajdonnév, tükörfordítás, párhuzamos névadás),

s ezek életével, a magyar nyelvbe való beilleszkedésükkel, magyaros továbbképzésükkel is foglalkozik. Néhány német, orosz, cigány és ismeretlen eredetű idegen ragadványnevet is talált gyűjtött anyagában, amelyeket alapos vizsgálat alá is vesz itt.

A kötetet számos táblázat, irodalomjegyzék, román és angol nyelvű összefoglaló teszi teljessé.

Ilyen hatalmas mennyiségű anyagot ennyire sokoldalú vizsgálatnak még senki sem vetett alá a magyar ragadványnevek kutatásában. Ezzel nemcsak egy vidék neveinek sokoldalú sokoldalú bemutatását kaptuk, hanem mintát és mércét is a további ragadványnév-vizsgálathoz, amelytől a jövő kutatóinak ugyan el lehet térni, de figyelmen kívül hagyni semmiképpen sem szabad.

HAJDU MIHÁLY

A. Ch. KANELIS — W. BAUER: Die Volksnamen der Vögel Griechenlands. Athén, 1973. 101 p.

Az ügyesen összeállított kézikönyv célja, hogy a tudományos latin madárnevekhez biztosítsa a megfelelő görög neveket, elsősorban az ornitológusok, de a nagyközönség számára is.

A könyv ismertetését azért tartom szükségesnek, mert két szempontból is figyelmet érdemel. Először is igen nagy az érdeklődés hazánkban a jövevényező kutatás, a tükörszavak és kifejezések nyomán keletkezett köznevek iránt, s e kutatásokból különböző és különféle megállapításokat vonnak le. Másrészt — évek óta figyelem — a magyar madárnevek iránt is jelentkezik érdeklődés, sőt tudomány szerint ilyen földolgozás készülöben is van. Talán félkeltem iránta az érdeklődést, s elősegítem megjelenését, ami igen kívánatos lenne. A szerzők az előszóban elég bőven foglalkoznak a madárnevadás kérdésével, s rámutatnak arra, hogy ez egyidős az emberiséggel, s elsősorban a táplálkozásukban jelentős madaraknak adtak nevet. Arisztotelesznél mintegy 150 madárnév szerepel (*Historia Naturalis*), azonban biztonsággal ma már nem mindegyiket tudjuk

azonosítani a mai tudományos nevekkal. A Linné Károly bevezette kettős latin tudományos elnevezés teremtett rendet az élővilág nevei között, aminek óriási nemzetközi gyakorlati haszna van.

A tájnyelvi madárnevek, amelyeket a nép használ a madár hangjára és külsejére, tartózkodási helyére, magatartására utalnak. Tehát a tudományos elnevezések mellett helyenként változó, nyelvjárási elnevezések élnek. Megállapítják a szerzők, hogy ezek a tájnyelvi elnevezések nem alapulnak olyan finom megkülönböztetéseken, mint a tudományos meghatározások. Így gyakran előfordul, hogy azonos nevet visel két vagy több faj is. Azok a madarak, amelyek a tavaszt hozzák a „fecskék”. Görögországban azonban ötféle fecske él, de senki sem tesz köztük különbséget, nevük azonos. Azok a madarak, amelyek az érkező hajókat fogadják, vagy a halászokra várnak, hogy hálójuk kihúzásakor kivegyék részüket a zsákmányból „sirályok”. Görögországban azonban 13 fajta sirály él. Máskor két- vagy háromféle madarat is azonos névvel illetnek. Például a szürkegém (*Ardea cinerea*), nagykócsag (*Egretta alba*) és a jégmadár (*Alcedo atthis*) stb. a görögben egyaránt 'halevó' néven ismert. Ugyanakkor az azonos madarat is vidékenként másként nevezik. Például a gyurgyóka (*Merops apiaster*) neve más Maniban, Közép-Görögországban és Thesszáliában. (Az utóbbi két helyen a madár lágy, bugyborékoló „pu-purr, gyur-gyurr”-szerű, más madáréval össze nem téveszthető hangjával van vonatkozásban — hasonlóan a magyar elnevezéshez.) Számunkra tulajdonképpen ez a jelentősége: hazánk és Görögország madárvilágának neveit összevetve szembetűnnek a hangutánzó nevek, s vizsgálatuk könnyebb lesz.

A szerzőket ugyanaz a szempont vezette, mint nálunk a botanikusokat: minden faj kapjon anyanyelven is „szabatos” nevet. Ennek érdekében, ha egy neve volt valamely fajnak, ezt megtartották. Ha több neve volt a különböző tájnyelvekben, akkor az irodalomban leggyakrabban használtat emelték ki, míg ha tájnyelvi nevet nem találtak, akkor megkülönböztető jelzővel igyekeztek kialakítani. Végző esetben a latin tudományos, angol, francia, német, spanyol vagy olasz nyelvi nevet igyekeztek fölhasználni. A görög nyelvnek megfelelően két esetleg három szóból összetett neveket is alkottak. A népi nevek közül a jellemzőket foglalták le valamely testrészt színe, testnagyság,

különleges jel, a madár élettere, elterjedési területe, élalma vagy hangja nyomán. Rövid, tetszetős és jellemző neveket kíséreltek meg alkotni, elsősorban olyanokat, amelyek a nép nyelvérzékével nincsenek ellentétben. Amikor lehetséges volt, más nyelvek analógiáit is megfigyelték a névadáskor. A félreértések elkerülése céljából nem használtak több fajt is fedő népi neveket.

A szerzők javasolják, hogy az állatvilág más osztályaiban is vizsgálják meg az elnevezéseket, és a népnyelvből merítve egészítik ki azokat. Hazai körülményeink között is szükségét érezzük ennek. Nagyon gyakori — talán a növényteni elnevezésekben még inkább — hogy nyakatekert, magyartalan, sok esetben hibás nyelvújítási nevekkal dolgozunk, s nem egy esetben előfordult, hogy a helyes magyar tájnyelvi nevet „helyreigazítva” mesterléltre rontottuk.

A könyv névjegyzéke a latin név mellett az angol, francia és német név után a javasolt görög nevet tartalmazza. Ad egy latin szinoníma névjegyzéket, majd az összesítő jegyzék neveit nyelvenként betűrendbe szedve hozza. A könyvet számos — elsősorban antik — madárábrázolás képe díszíti.

REUTER CAMILLO

Namenkundliche Informationen Nr. 30—35.

A NÉ 1. számában részletesen ismertettem az NDK névtudományi folyóiratának 29. számát. Azóta a folyóirat a 35. számnál tart. Szerkesztésében, fölépítésében nem történt változás, legfőljebb azt említhetem meg, hogy a 33. számtól kezdve vastagabb fehér papírból való fedőlapot kapott. Az egyes számok részletes ismertetése helyett csak az első rovatban megjelenő tanulmányokat és tudósításokat sorolom föl. A folyóirat nagyobb részét ezek jelentik.

30. szám, 1977. május

H. NAUMANN: Keresztnévek — becenevek — ragadványnevek. II. rész; Th. ANDERSSON: Régi európai víznevek az északi nyelv-

terület szempontjából; Dr. Isolde Neumann 50 éves; Th. ANDERSSON: A svéd névtudomány helyzete és feladatai I.; E. EICHLER: A szláv névtudomány fejlődési perspektívái (I. Nemzetközi Konferencia. Moszkva, 1976. október 26—30).

31. szám, 1977. október

K. HENGST: A szovjet köztársaságok fővárosainak neve; Ju. A. KARPENKO: A tulajdonnevek funkciójáról; M. SEMJANOVÁ: A népnevek és a lakosságnevek elhelyezkedése a köznevek és a tulajdonnevek között. (Áttekintés az ide vonatkozó nézetekről); St. OTTO: Odesszai utcanevek; V. WEISS: Családnévgyakorlás a múltban és a jelenben mint kiinduló pont a nyelvészek, történészek, szociológusok, földrajzosok és genetikusok interdiszciplináris kutatásaiban; E. EICHLER: Meghalt Mieczislaw Karas; Th. ANDERSSON: A svéd névtudomány helyzete és feladatai II.; M. MAJTÁN: A dúllónevek és a szláv atlasztervezet.

32. szám, 1978. május

V. HELLFRITZSCH: A vogtlandi helységnevek struktúrájához; P. TROST: A József és a Tamás nevek a csehben; E. EICHLER — H. WALTHER: Meghalt Friedrich Redlich; G. SCHLIMPERT: Max Bathe emlékezete; E. EICHLER: A névkincs a nyelvi kontaktusok területén; Nemzetközi konferencia Gdanskban 1977. október 25—27; H. ZIKMUND: Az Egyesült Nemzetek III. konferenciája a helynevek szabványosításáról Athénben 1977. augusztus 17-től szeptember 7-ig; F. LINEMANN: A családnévek kialakulása az Unterharzban; R. ZSCHUNKE: A Belorussz Szovjetköztársaság helyneveiről; St. OTTO: Összehasonlító névtudományi diplomamunkák a berlini Humboldt Egyetemen.

33. szám, 1978. október

Ez a szám az NDK névtudományi szakembereinek azokat a dolgozatait tartalmazza, amelyekkel a krakkói névtudományi kongresszusra készültek. Ennek a számnak az ismertetésére még visszatérünk.

34. szám, 1978. december

K. HENGST: A Felső-Érchegység vidékének névadásáról; H-D. KRAUSCH: Niederlausitz erdőelnevezései; I. CASLAVKA: A földrajzi terminológia standardizálásának problémája; N. KAMBARALI: A tulajdonnév mint a lexika eleme és mint a frazeológiák komponense;

H. PROTZE: Iorgu Iordan 90 éves; E. EICHLER: Erhard Müller 70 éves; E. EICHLER: A névtudomány XIII. nemzetközi kongresszusa Krakkóban, 1978. augusztus 21—25.; E. EICHLER: A névtudományi évi közgyűlés Lipcsében, 1978. június 5-én. R. GLASER: A svéd névtudomány újabb kutatásai.

35. szám, 1979. május

P. TROST: Különleges nevek és tulajdonnevek; A. M. SKLJARENKO: Egyszerű helységnevek tipológiai összehasonlítása szláv, germán és román nyelvi anyagból; K-D. BAUMANN: Csoportnevek az angol történetírásban szociolingvisztikai szempontból; E. EICHLER: Iorgu Iordan helynévkutató munkái; E. EICHLER: Walter Wenzel 50. születésnapjára.

BACHÁT LÁSZLÓ

A napokban kaptuk kézhez a Direction des Archives de France ajándékképpen az 1977-ben megjelentetett francia névtudományi bibliográfiát (L'Onomastique Française. Bibliographie des travaux publiés jusqu'en 1960 par MARIANNE MULON Conservateur aux Archives nationales. La Documentation Française, Paris, 1977. 454 p. 150 F.) Itt is hálásan megköszönjük az Archives Nationales számunkra fölbecsülhetetlen értékű ajándékát. Legközelebbi számunkban KOROMPAY KLÁRA fogja részletesen ismertetni a francia névtudomány nagy bibliográfiáját.

A szerkesztők